

ACIS זמן איראן מס' 44 • 21 בנובמבר 2013

ממשלה חדשה, מאבק ישן: חידוש ההסלמה בחבל בלוצ'סתאן האיראני

רז צימט*

סמליל ארגון "צבא הצדק"

ב-6 בנובמבר נטל על עצמו ארגון "צבא הצדק" (ג'יש אל-עדל) את האחריות להתנקשות בחייו של מוסא נורי, התובע הכללי בעיר זאבול שבמחוז סיסתאן-בלוצ'סתאן בדרום-מזרח איראן. בנטילת האחריות שפרסם הארגון נמסר כי ההתנקשות בוצעה כנקמה על הוצאתם להורג של 16 אסירים ממוצא בלוצ' כשבועיים קודם לכן. הארגון האשים את נורי במעורבות בהוצאתם להורג

של "מאות צעירים בלוצים" תוך שיתוף פעולה עם התובע הכללי של העיר זאהדאן, מחמד מרזיה, שגם אותו סימן הארגון כמטרה ([בלוג ג'יש אל-עדל](#), 6 בנובמבר 2013).

ההתנקשות בחייו של נורי ארעה שבועיים בלבד לאחר תקרית חמורה נוספת בה נהרגו 14 אנשי משמר הגבול האיראנים בהתנקשות עם חמושים באיזור סראואן שבגבול איראן-פקיסטאן. גם את האחריות לתקרית זו, שהתרחשה ב-25 באוקטובר, נטל על עצמו ארגון "צבא הצדק" ([ג'יש אל-עדל](#), אוקטובר 2013). בתגובה לאירוע הוציאו שלטונות איראן להורג 16 אסירים בלוצים, שהיו כלואים בכלא בזאהדאן. שמונה מהם היו פעילי ארגון "ג'נדאללה", שהוציא לפועל עשרות פיגועים נגד יעדי משטר במחוז סיסתאן-בלוצ'יסתאן בעשור האחרון, ושמונה אחרים היו סוחרים סמים ([משרק ניוז](#), 27 באוקטובר 2013).

התקריות האחרונות בסיסתאן-בלוצ'יסתאן מבטאות הסלמה מחודשת בעימות הנמשך זה שנים בין שלטונות איראן למחתרת הבלוצ'ית. בני המיעוט הבלוצ'י המהווים כשני אחוזים מאוכלוסיית איראן מרוכזים במחוז סיסתאן-בלוצ'יסתאן ומשתייכים לזרם הסוני באסלאם. בדומה ליתר המיעוטים האתניים (למעט האזרים), העלו הבלוצ'ים, הסובלים מאפליה נמשכת בחינוך ובתעסוקה, תביעות לאוטונומיה לאחר המהפכה האסלאמית. מחוז בלוצ'יסתאן הוא אחד המרכזים הגדולים לסחר בסמים באיראן ונחשב לאחד המחוזות הנחשלים ביותר במדינה. האוכלוסייה המקומית במחוז חייה במסגרת שבטית וחלקה מתגורר בפקיסטאן ובאפגניסטאן, מה שמגביר בעיני המשטר האיראני את החשש מפני נטיות בדלניות באזור.

המחאה של הבלוצ'ים מונהגת בשנה האחרונה בעיקר על ידי ארגון "צבא הצדק", שהוקם באפריל 2012. בהכרזה על הקמת הארגון, שהתפרסמה ב-19 באפריל באתר האינטרנט של הארגון, נכתב כי מטרתו להגן על אזרחי איראן המדוכאים, ובעיקר על בני המיעוט הסוני באיראן. הארגון מורכב מצעירים סונים שהתאחדו על מנת להגן על הסונים מפני המשך דיכויים על-ידי שלטונות איראן ולהיאבק נגד מדיניות המשטר המבוססת, לדברי מייסדי הארגון, על השפלה, אפליה, הוצאות להורג, עינויים, חיסול אינטלקטואלים ואנשי דת, הרס מסגדים ובתי ספר דתיים ואפליה כלכלית, פוליטית ותרבותית ([ג'יש אל-עדל](#), אפריל 2012). במאי 2012 פרסם הארגון הודעה לפיה צלאח אל-דין פארוקי נבחר כמנהיג הארגון ומחסן מחמדי מונה על-ידו כדובר, והכריז על הקמתה הקרובה של מועצה מרכזית ופרסום אמנת הארגון ([ג'יש אל-עדל](#), מאי 2012).

מאז הקמתו נטל על עצמו "צבא הצדק" אחריות לשורת פעולות שבוצעו נגד כוחות ביטחון הפנים ומשמרות המהפכה הפועלים בחבל סיסתאן-בלוצ'יסתאן, ובהן: הפעלת מטענים כנגד רכבים ושיירות של משמרות המהפכה והתקפות על בסיסים צבאיים הממוקמים במחוז. בפעולות אלה,

שרובן לא דווחו באמצעי התקשורת האיראנים הרשמיים, נהרגו, לטענת הארגון, עשרות אנשי משמרות המהפכה.

במקביל לארגון "צבא הצדק" פועלים החל משנת 2011 שני ארגוני מחתרת נוספים בחבל הבלוצ'י: "ספאה צחאבה" ו"חרכת אנצאר איראן" המזוהים עם גורמי ג'האד עולמי. ארגון "ספאה צחאבה" קשור, ככל הנראה, לארגון בשם זהה שפעל בפקיסטאן החל משנות השמונים ופועל כיום תחת השם: "אהל אל-סנת ואל-ג'מאעת". במרץ 2011 נטל הארגון אחריות לפיצוץ בצינור גז באיזור קום (אתר [סח'נ-אשנא](#)) ובנובמבר 2012 הוא נטל אחריות לפיגוע בבסיס זרוע הבסיג' של משמרות המהפכה בעיר זאהדאן (אתר [ostomaan](#)). ארגון "חרכת אנצאר איראן" או "אנצאר סנת איראן" הגביר אף הוא את פעילותו מאז שנת 2012. ביולי 2013 קיבל הארגון אחריות לפיגוע במפקדת כוחות ביטחון הפנים בעיר צ'אבהאר שלחופי מפרץ עומאן. דובר הארגון, אבו-חפץ בלוצ'י, אמר בריאיון לרשת "אל-ערביה", כי פיגוע ההתאבדות בוצע בתגובה לתמיכתה הנמשכת של איראן במשטרו של הנשיא אסד בסוריה ([איסנ"א](#), 10 ביולי 2013). מהות היחסים בין שלושת הארגונים אינה נהירה לגמרי ולא ברור האם קיים שיתוף פעולה ביניהם או שמדובר בארגונים יריבים. בהודעה שפרסמה "חרכת אנצאר איראן" בדצמבר 2012 היא הדגישה כי קיים שיתוף פעולה בינה לבין "ספאה צחאבה" ודחתה את הפרסומים אודות יריבות בין שתי התנועות, שמקורם בשמועות שקריות שמופצות מטעם שלטונות איראן על מנת לפגוע במאבק הבלוצ'י נגד המשטר (אתר [iranmilitarynews](#)).

צלאח אל-דין פארוקי,

מפקד ארגון "צבא הצדק"

במסגרת פעילותם עושים הארגונים הבלוצ'ים שימוש נרחב באינטרנט וברשתות החברתיות על מנת לקדם את מאמצי ההסברה שלהם. ארגון "צבא הצדק" מפרסם שני בלוגים ([ג'יש אל-עדל](#)

ו-**עדלאת**) המעדכנים באופן שוטף מידע אודות פעילותו. במקביל מחזיק הארגון בחשבון **פייסבוק** ובחשבון **טוויטר**. גם ארגון "אנצאר איראן" מקיים פעילות אינטנסיבית ברשת האינטרנט וברשתות החברתיות, ובכלל זה ב**טוויטר** ו**יוטיוב**. פעילות הארגונים באינטרנט וברשתות החברתיות מתנהלת במקביל בפרסית, בערבית ובאנגלית.

ההסלמה האחרונה במחוז סיסתאן-בלוצ'סטאן מתרחשת לאחר תקופה של רגיעה יחסית ששררה מאז לכידתו והוצאתו להורג של מנהיג ארגון "ג'נדאללה", עבד אל-מאלכ ריגי, ביוני 2010 (ראו **זמן איראן מס' 18**, 29 ביוני 2010). מאז הקמתו בשנת 2003 ביצע "ג'נדאללה" שורה ארוכה של פיגועים במחוז בו מתגוררים למעלה משלושה מיליון אזרחים, רובם בני המיעוט הבלוצ'י. בפיגועים אלה נהרגו מאות אזרחים ואנשי כוחות הביטחון. לטענת שלטונות איראן, מדובר בארגון טרור הנתמך על-ידי שירותי המודיעין של ארצות-הברית ובריטניה ומקיים קשרים עם רשת **אל-קאעדה**. בין הפיגועים הבולטים שביצע הארגון ניתן למנות את ניסיון ההתנקשות הכושל בחייו של הנשיא אחמדינז'אד בדצמבר 2005 במהלך ביקורו בעיר זאבול, את מתקפת הטרור בעיירה תאסוכי במרץ 2006 בה נהרגו 21 אזרחים, את הפיגוע בעיר זאהדאן בפברואר 2007 בו נהרגו 18 אנשי משמרות המהפכה, את פיגוע ההתאבדות בעיר סראואן בדצמבר 2008 בו נהרגו מספר קציני משטרה, את הפיגוע במסגד השיעי בזאהדאן במאי 2008 בו נהרגו 25 בני-אדם ואת פיגוע ההתאבדות בעיר סרבאז באוקטובר 2009 בו נהרגו למעלה מ-40 בני-אדם, ביניהם מספר בכירים במשמרות המהפכה.

הוצאתו להורג של ריגי בתליה ב-19 ביוני 2010 נחשבה מכה קשה לארגון, אך זמן קצר לאחר לכידתו הזדרז הארגון להדגיש כי בכוונתו להמשיך במאבק נגד המשטר האיראני. ההסלמה המחודשת בחבל הבלוצ'י מעידה, כי ההישג שרשמו לזכותם שלטונות איראן במאבק נגד המחתרת הבלוצ'ית היה זמני בלבד. באוקטובר 2013 מסר מפקד משמרות המהפכה, מחמד-עלי ג'עפרי, כי ארגונו סיכל במחצית הראשונה של השנה האיראנית (21 במרץ 2012 – 22 בספטמבר 2013) 11 פעולות טרור בדרום-מזרח איראן (**אירנ"א**, 20 באוקטובר 2013). זמן קצר לאחר מכן עדכן מפקד משמר הגבול האיראני, חסין ד'ו אל-פקארי, כי מאז מרץ 2013 אירעו 107 תקריות בגבול איראן-פקיסטאן, 67 מהן היו עם כוחות מזוינים. בתקריות אלה נהרגו, לדבריו, 20 מורדים ונתגלו כמויות גדולות של נשק וסמים (**איסנ"א**, 29 באוקטובר 2013).

במקביל לתקריות האלימות בחבל הבלוצ'י ממשיך נושא המיעוטים לזכות למקום מרכזי בסדר היום הציבורי באיראן. במהלך מערכת הבחירות האחרונה לנשיאות שבו והעלו נציגי המיעוטים האתניים את דרישותיהם לשינוי המדיניות הממשלתית כלפיהם ואילו חלק מהמועמדים, ובהם גם הנשיא הנבחר, חסן רוחאני, ניסו לגייס את תמיכת המיעוטים באמצעות פיזור הבטחות לשיפור במצבם ובזכויותיהם. בחירת רוחאני כנשיא עוררה ציפיות בקרב המיעוטים לשינוי מדיניות האפליה הנהוגה כלפיהם. זאת, במיוחד לנוכח העובדה כי רוחאני זכה בשיעורי תמיכה גבוהים

במיוחד בחלק מהמחוזות המאוכלסים על-ידי בני המיעוטים האתניים, ובראשם סיסטאן-בלוצ'סתאן וכורדסתאן בהם זכה בלמעלה מ-70% מקולות הבוחרים.

זמן קצר לאחר בחירתו נפגש רוחאני עם מנהיגם הדתי של הסונים באיראן, מולוי עבד אל-חמיד. בריאיון שהעניק עבד אל-חמיד ליומון הרפורמיסטי "בהאר" ציין המנהיג הסוני כי הפגישה עם רוחאני היתה טובה וחיובית וכי הסונים מצפים מהנשיא החדש לפעול למען סיום האפליה הנהוגה כלפיהם. הוא שיבח את רוחאני והביע את תקוותו כי הנשיא הנבחר יפעל לשיפור מצבם ומעמדם של בני המיעוטים ואף ישלב את נציגיהם בממשלתו החדשה. עבד אל-חמיד הוסיף והדגיש כי הסונים דורשים שוויון, צדק וחופש דת מוחלט. האזרחים המתגוררים באיזורים המאוכלסים על-ידי סונים עדיין סובלים, לדבריו, ממצוקות ומאפליה אף כי בשנים האחרונות חל שיפור מסוים במצבם הכלכלי בזכות תוכניות פיתוח שיושמו במחוזותיהם. הוא ציין במיוחד את בעיית האפליה הנהוגה כלפי הסונים בכל הקשור למינוי סונים לתפקידי ניהול בכירים ברמה הלאומית ובמחוזות (בהאר ניוז, 25 ביוני 2013).

סוגיית המיעוטים ממשיכה גם לעורר מפעם לפעם רגישות ציבורית באיראן. ביולי 2013 עוררה תחרות מסרונים של חברת הטלפונים הסלולאריים "איראנסל" סערה בקרב בני המיעוט הסוני והניעה קריאות להחרמתה. הסערה פרצה לאחר שהחברה ערכה תחרות מסרונים בקרב לקוחותיה, שכללה מספר שאלות עליהן נדרשו לקוחות החברה להשיב. באחת השאלות זוהה הח'ליפה המוסלמי השני, עמר בן אל-ח'טאב, "מי שרומה על-ידי השטן". מינויו של עמר על-ידי הח'ליפה הראשון, אבו-בכר, כיורש הח'ליפות נחשב על-פי המסורת השיעית פסול כיוון שהוא מנע את ההנהגה הדרך מעלי בן אבו-טאלב, שנתפס על ידי השיעים כיורשו הלגיטימי היחיד של הנביא מחמד. נוסח השאלה עורר תגובות חריפות בקרב בני המיעוט הסוני, שטענו כי מדובר בפגיעה חמורה בסונים ובאמונתם הדתית. בתגובה לתחרות פרסמה קבוצת סטודנטים ותלמידי דת בלוצ'ים הודעת גינוי חריפה כנגד החברה בה נכתב, כי הפגיעה באמונתיהם הדתיות של הסונים באיראן מצד "איראנסל" משחקת לידי אויבי המדינה ופוגעת באחדות הלאומית. מנסחי ההודעה דרשו מהשלטונות לנקוט בצעדים נגד האחראים לפרסום הפוגעני (פארס, 20 ביולי 2013). בעקבות המחאה הציבורית נאלצה החברה להשעות את התחרות ולפרסם הודעת התנצלות פומבית.

מתיחות על רקע אתני גברה לאחרונה גם בחבל הכורדי בעקבות הוצאתם להורג של שלושה אסירים פוליטיים ממוצא כורדי: חביבאללה גלפרי-פור, רזא אסמאעילי ושירכו מעארפי. הכורדים סובלים אף הם ממדיניות של קיפוח כפול על שום היותם מיעוט אתני-לשוני וסונים. הוצאתם להורג של שלושת האסירים גררה גל גינויים חריף מצד פעילי זכויות אזרח ומחאה בערים הכורדיות בצפון-מערב המדינה. גם יעצו של הנשיא רוחאני לענייני מיעוטים אתניים ודתיים, עלי

יונסי, הביע את הסתייגותו מההוצאות להורג וייחס אותן ל"גורמים קיצוניים" (רוז אונליין, 6 בנובמבר 2013).

התקריות האלימות בסיסתאן-בלוצ'סתאן והמתיחות הגוברת באיזורים המאוכלסים על-ידי מיעוטים אתניים-לשוניים ממחישות את האתגר שהקבוצות האתנית ממשיכות להציב בפני שלטונות איראן. הנשיא החדש הבטיח אומנם לפעול לשיפור מצבם של בני המיעוטים ולצמצם את האפליה ממנה הם סובלים, אך הבטחות כאלה ניתנו כבר בעבר ולא יושמו בסופו של דבר. המשך מדיניות האפליה והדיכוי של המיעוטים לצד מחויבותם של חלק מארגוני המיעוטים להמשך מאבק מזוין נגד המשטר מחלישים את היכולת להגיע להסדר שיספק את צרכי המיעוטים וישים קץ למאבק האלים בגבולותיה של איראן ■

*רז צימט הוא עמית מחקר במרכז אליאנס ללימודים איראניים באוניברסיטת תל אביב.

מרכז אליאנס ללימודים איראניים (ACIS)

אוניברסיטת תל אביב, רמת אביב 61390, תל אביב ת.ד. 39040

דוא"ל: lrancen@post.tau.ac.il

טל' 03-640-9510 פקס' 03-640-6665

זמן איראן 44 • 21 בנובמבר 2013

© כל הזכויות שמורות